

בין ירושלים לפלשתיין

שירה

קשאני פושטת את ידי ללשף את ראשיכם
קל השער, שנהיה מתקלל ונדי, מתלשר
ומתעבה
נריח הנקות שנהייתי שואפת ממנו לשקרה
מערב בשארית דמי, הולך ומתאדה.

זהו בית הפותח את אחד השירים היפים
בספר שיריה החדש של המשוררת והמבקרת
הירושלמית חמוטל ברייזוסף. הספר — "רק
הירוק" שמו — הוא קובץ השירים השלישי
של המשוררת, וראה אור זה מקרוב בהוצאת
הקיבוץ המאוחד.

ואם אמרנו "היפים" — משמע שיש בספר
גם שירים לא יפים? כן, יש. למשל, השיר הזה:
"היילד אשר יגלד מן האצבע / שנכנסה לתוך
פנת הדבורים התקלה / איזה ילד יגלד / עינים
תכלות יותר עינים יפות יותר עינים / לראות
ולירא. / ולילדי הנשים הצרות עין אחת
לקלם". עד כאן לשונו. ולעניות טעמי, זהו שיר
לא נעים — ולא רק בשל דימויים "אלימים"
או "לא שגרתיים". לכל דבר שבעולם יש
מקום בשיר. אך התחושה בשיריה אלה של
חמוטל היא, שיש איזה סודות מן החדר שעל
יסודם נבנה השיר. את הסודות הללו אין
הקורא ידע. השיר, על כן, הוא "אליים" לאו
דווקא בשל מה שהוא אומר, אלא גם בשל
הדרישה שהוא מציג להתייחסות רצינית מצד
הקורא, בשעה שהוא עצמו אינו חי הנושא
עצמו.

ונניח שהקורא יתעקש להבין את השירים
הסתומים, ואולי אף ישוחח עם המחברת, כפי
שעשה כותבי שורות אלה — האם תשתנה
תחושתו? תוספת מידע מבהוץ תועיל אולי
להבין יותר מה אומרת המשוררת. אך מה
שהשיר מורים, מקרין מתוכו — דבר זה לא
ישתנה, והוא מעבר למלים. ויש בשירים
ה"אלימים" הללו (כהגדרה של המחברת)
משהו לא נעים, לטעמי, שגם הבנת התוכן לא
תוכל לסלקו.

עד כאן על הצד הזה שבשירי חמוטל בר-
יוסף — צד המעיד, כנראה, על שלב של
"גישוש בין כיוונים", כהגדרתה. אך לא היינו
נטפלים לכל העניינים הללו לולא היו בספר
שירים חשובים וטובים, ויש בו כאלה. מן
הספר כולו מצטיירת דמות מזרזבת ומעניינת,
אין ספק, שלמשוררת יש יכולת להוציא שיר
טוב מתחת ידה, ולא אחת היא עושה זאת
בצורה שלמה, יפה ומרגשת, כמו בשיר הזה:

זו אני
אשר על התלומות
זו אני פנהירות ובנשיקה רכה ומהירה
זו אני המעירה אתכם מתלומות
ומסירה את השמיה מצל שנתכם המתוקה
כמו חלה זה עפה אפיתה.
את, השנה המאירה של ילדי
כמו די אני בוצעת אותה, תולשת
ומפוררת בין הנקרים הנרפיים
החולקים מצל ראשינו
כמו צרת דורות אפרים
בצפוף קלא צפיה.

ויש גם צד "פוליטי" בספר — במיוחד
בולט השיר בן שני הבתים, "פלשתיין" שכבר
צוטט פה ושם ואף תורגם ופורסם בעולם. הנה
ביתו השני: "במטה הצרה והקשה הזאת / האם
כאת לדעת אותי, יא חביבי / או לנפץ את
ראשי / ואת ראש עוללי אל הפתלי?"

כס הדיור 5.12.81

